

Planlingvaj bibliotekoj kaj novaj teknologioj

**Aktoj de la kolokvo en Vieno
19-20 oktobro 2007**

Redaktis Detlev Blanke

Rotterdam

Universala Esperanto-Asocio

2009

Bibliografio de periodaĵoj en aŭ pri Esperanto

Enhavo

- 1 Rolo de periodaĵoj en tutmonda kultura movado
- 2 Kolekto kaj informado pri la Esperanto-gazetaro
- 3 Agado de Rondo Takács

1 Rolo de periodaĵoj en tutmonda kultura movado

En la unuaj du jaroj nur la korespondado de L.L. Zamenhof ebligis kontakton inter la novaj adeptoj de la internacia lingvo Esperanto kaj la aŭtoro. Kvalitan kaj kvantan evoluon certigis la monata apero de la unua Esperanto-periodaĵo („La Esperantisto“, Nürnberg, la 1-a de septembro 1889).

Fine de la jaro la unua redaktoro, Christian Schmidt, dissendigis la organon jam al 113 abonantoj, loĝantaj ĉefe en la cara Rusio. Poste mem la aŭtoro redaktis la gravan informilon, kies aperon helpis la malavara financa apogo de W.H. Trompeter. Sen periodaĵo oni ne povintus aranĝi la voĉdonon en 1894.

Kiel sciante, pro la aperigado de „Prudento kaj kredo“ de Tolstoj, en la februara n-ro en 1895, la rusa cenzuro malpermesis poŝtigi la organon al la ĉ. 400 ruslandaj abonantoj, tiel kreigis novtipa movada krizo, t.e. ĉeso de la aperigo de „La Esperantisto“.

Solvis la gravan problemon la oferemaj anoj de Klubo Esperantista en Uppsala, Svedio.

Paul Nylén kaj la juna Valdemar Langlet, kunlabore kun Vladimir Gernet el Odessa, Ruslando sukcesis eldoni somerfine en 1895, en Uppsala la duan centran Esperanto-organon sub titolo „Lingvo Internacia“. La novan financon problemon en 1899 solvis la donaco de la sveda Hj. Bäckström kaj la presista helpo de Pál Lengyel, kiu ekde 1890, en urbo Szekszárd, Hungario favorpreze presis la movadan organon. Tiutempe en Hungario ekzistis nek regiona nek landa esperanto-societo. Pál Lengyel kun sia familio kaj kun sia help-presisto Kajetan Seper, ekde 1904 jam troviĝas en Parizo, la tiama centro de la internacia Esperanto-movado, kie li kunfondis la presejon Presa Esperantista Societo.

2 Kolekto kaj informado pri la Esperanto-gazetaro

Ekde 1905, post la unua kongreso de esperantistoj en Boulogne-sur-Mer, Francio signifis kreskis la nombro de la eldonitaj libroj kaj periodaĵoj en Esperanto. La eldonejoj de la diverstemaj libroj kaj la redaktoj de la variaj periodaĵoj troviĝis ĉefe en Eŭropo. Landaj asocioj kaj individuoj komencis sisteme kolekti la aperintajn centojn kaj milojn da Esperanto-eldonaĵoj. Unu el la plej konataj kolektantoj estis Georgo Davidov, urbestro de Saratov, kiu celis akiri ĉiujn verkojn en aŭ pri Esperanto, kaj havis tiam la plej grandan Esperanto-bibliotekon de la mondo. Li mem eldonis katalogojn, kie aperis krom la libroj kaj broŝuroj ankaŭ datenoj pri la aperintaj kaj aperantaj Esperanto-periodaĵoj. Onidire – por helpi la interŝanĝojn de la maloftaj Esperanto-gazetoj – li mem eldonis en Saratov kelkajn unikajn organojn (ekz. „Eskima Revuo“, „Karnevala Stelo“, „Pulo“).

En 1913 sub direkto de Joan Amades Gelats en Barcelona funkciis Instituto de l' Esperanta Gazetaro, aliĝinta al la Kataluna Esperantista Federacio. Li eldonis bibliografion de ĉ. 500 Esperanto-periodaĵoj aperintaj inter septembro 1889 kaj septembro 1913, do en la unua kvaronjarcento de la esperanta gazetaro. La titolo de la verko estas „Plena recenzo de l' Esperanta gazetaro“. Mi trovis kaj havas nur la unuan parton (du paĝojn) de tiu tre valora listo, kiu

komenciĝas per „Afrika Esperantisto“, Algiers, Algerujo, Maj. 07, kaj finiĝas per „Kimra Kroniko“, Portmadoc, Kimrujo, Jan. 1911. Do ĝi entenas la titolon, eldonlokon (kun eldonlando) kaj la aperdaton de la unua numero de la organo. En tiu parto aperis informoj pri 249 titoloj.

Trafoliumante la numerojn de „Oficiala Gazeto Esperantista“ (Paris, jun. 1908 - jan. 1922) oni plurfoje trovas informojn pri la novaj Esperanto-gazetoj. La bibliografian laboron de la esperantistaj esploristoj tre ofte helpas la gazetoj mem. En la unua duonjarcento de Esperanto estis kutimo saluti la novajn „fratojn“, almenaŭ per mencio de la titolo, eldonloko kaj karaktero de la novnaskita periodaĵo. En kelkaj – ĉefe ekstereŭropaj – organoj ankaŭ nuntempe oni trovas rubrikon kun titolo „Ricevitaj gazetoj“.

Bona fonto por la esploristoj estas la jarlibroj de UEA, kvankam oni devas esti singarda, ja plurfoje tie mankas la novaj organoj kaj aperas en ili aliaj, jam ne aperantaj organoj.

La unua mondmilito, ĉefe en Eŭropo – kie mortis 16 milionoj da homoj – haltigis plurloke ankaŭ la pacon, kiun bezonas la Esperanto-movado.

La grava verko de P.E. Stojan "Bibliografio de Internacia Lingvo" (Genève, 1929), kun bibliografia aldono de Reinhard Haupenthal (Hildesheim, New York, 1973) enhavas informojn ankaŭ pri la esperanto-gazetaro kaj tiujn ankaŭ pri la jarlibroj, aperintaj ĝis ĉ. 1928. Oni trovas en ĝi ankaŭ la familian nomon de la redaktoroj.

Apartan lokon okupas inter la fontoj de la Esperanto-periodaĵoj la valora verko de d-ro Jozefo Takács (Nagymaros, Hungario) „Katalogo de la Esperanto-gazetaro“. La manuskripton reviziis kaj per 198 novaj gazetotitoloj kompletigis Paŭlo Tarnow (Germanio) kaj László Spierer (Somlai), el Budapeŝto, Hungario, kiu aldonis 31 novajn gazetotitolojn. La verkon oni eldonis en 1934 en Jablonné nad Orli, (Ĉeĥoslovakujo, nun Ĉeĥio). La unua ĉapitro portas la titolon „Listo de la Esperanto-Gazetoj“. Oni trovas tie 1274 titolojn, krome la eventualan subtitolon, eldonlokon (en aparta indekso ties landon), la aperdatojn, laŭ monata precizeco, amplekso(j)n, formato(j)n, krome la kodon de la Stojan-verko, foje ankaŭ aliajn karakterizajn informojn. D-ro J. Takács, kiu estis prezidanto de Tutmonda Asocio Kolektanta, redaktoro de Tutmonda Kolektanto, fine de la antaŭparolo mencias, ke „La manuskripto de la unua aldono kun 300 titoloj estas jam prespreta“. Bedaŭrinde oni ne aperigis tiun aldonon.

3 Agado de Rondo Takács

Ekde fino de la 1960-aj jaroj formiĝis seriozaj kaj rezultohavaj fakaj kontaktoj inter tri individuaj kolektantoj de Esperanto-periodaĵoj. El inter ili fake la plej sperta estis Ramon Molera el urbeto Moyá (Katalunio/Hispanio), kiu jam en la kvindekaj jaroj aperigis anoncojn en diversaj esperanto-periodaĵoj, por trovi mankantajn numerojn de gravaj kaj interesaj Esperanto-organoj. Luis Ma. Hernández Yzal, fondinto de la Hispana Esperanto-Muzeo kolektis ĉion, kio ligiĝis al la esperanto-movado. La tria persono en la triopo estis Árpád Máthé, kiu okupiĝis ĉefe pri kolektado de la periodaĵoj. Li proponis al César Vanbiervliet (Kortrijk, Belgio) turni sin unuavice al kompletigo de jarkolektoj de Esperanto-periodaĵoj. La kolekta agado liveris multe da datenoj por la komuna bibliografia laboro. Se oni havas hejme milojn da jarkolektoj, tiam oni ne nepre bezonas viziton de pluraj Esperanto-bibliotekoj.

En la jubilea jaro de la Esperanto-movado, en aŭgusto 1987, en Budapeŝto, nia karmemora Luis Hernández Yzal iniciatis fondon de bibliografia esplorgrupo omaĝe al d-ro József Takács kun nomo (Labor)rondo Takács. Anoj de la trikapo Rondo Takács estis la iniciatinto, Hernández Yzal, Ana Maria Molera Urgellés, filino de Ramon Molera, kiu forpasis en 1983, kaj Árpád Máthé.

En la nomo de Rondo Takács Árpád Máthé kadre de la Kongresa Universitato en Brajtono (1989) prelegis pri la centjara Esperanto-gazetaro. Daŭrigante nian esploran laboron en 1990 ni resumis niajn datenojn kaj aperigis kvarpaĝan numeron de faka revueto: Periodaĵoj en aŭ pri Esperanto kaj aliaj planlingvoj. Ni prezentis lingvan distribuon de 6577 titoloj (91,14 % en aŭ pri Esperanto), kiuj – laŭ nia tiama sliparo – konsistigas 29 306 jarkolektojn (26 926 jarkolektoj en aŭ pri Esperanto, t.e. 91,88 %). Samtempe por ni evidentiĝis, ke en la estonto ni okupiĝos nur pri esperanto-periodaĵoj.

Periodaĵoj, bibliografa organo de Rondo Takács aperis en Budapeŝto, julio 1993 - 1995, 30 numeroj (ISSN 1216-7800). Redaktis ĝin d-ro Árpád Máthé, kunredaktis Luis Hernández Yzal, Ana Maria Molera Urgellés. La listo de periodaĵoj en aŭ pri Esperanto entenas 8735 titolojn. Krom la titoloj aperas en la listo nur la eldonloko(j), kaj eldonjaro(j). Sekvas la liston eldonloka indekso, kaj 2 aldonoj.

Post la bedaŭrinda morto de nia iniciatinto Luis Hernández Yzal, ni daŭrigis nian esploran laboron. Tio okazis en formo de vizitoj de gravaj Esperanto-bibliotekoj, unuavice IEMW en Vieno. Ni krome akiris periodaĵo-katalogojn de konataj E-bibliotekoj. Nia informaro riĉiĝis je 50 %-oj kalkulante nur la titolojn. La ampleksigo de la esplorado estis kaj estas tre signifa. Krom titolo ni aperigas en la t.n. laborekzempleron ankaŭ la eventualan subtitolon, la eldonanto(j)n, eldonloko(j)n. Ni ankaŭ aldonas la lando(j)n, aperjarojn, laŭ monata precizeco, amplekso(j)n, formato(j)n, preŝtipo(j)n, nomojn de ĉiuj kontribuantoj (iniciatinto, fondinto(j), redaktoro(j) (de kiam ĝis kiam) kaj atingeblecon de la maloftaj organoj en la gravaj Esperanto-bibliotekoj. Tio koncernas IEMW, Hispanan Esperanto-Muzeon, Germanan Esperanto-Bibliotekon en Aalen, Bibliotekon Hodler, kaj malofte privitajn bibliotekojn de la anoj de Rondo Takács, t.e. Biblioteko de Ana Maria Molera, Biblioteko de Árpád Máthé. La rezulto de nia esplora laboro rezultigis la unuan version, kiun Árpád Máthé prezentis en Hispanio, komence de oktobro 2007 kadre de la Kultura Semajno, poste ĝin prezantis kadre de la Kolokvo: Planlingvaj bibliotekoj kaj novaj teknologioj.

La unua volumo havas la titolon **Bibliografio de periodaĵoj en aŭ pri Esperanto**. Ĝia subtitolo estas **"In Memoriam Luis Hernández Yzal"**. Tiel ni omaĝas al nia karmemora iniciatinto kaj gvidanto. Amplekso ĉ. 1000 paĝoj, A4. La kontrolita prova volumo aperos ĝis la UK en Bialystok (Aŭgusto 2009) en papera varianto. La t.n. laborekzempleron ĝis mezo de decembro 2008 ekspedos por la verkista triopo kaj por la inspektoroj de la bibliografia laboro profesoroj Humphrey Tonkin kaj Detlev Blanke. Unu ekzempleron ni liveros ankaŭ al Osmo Buller, kiu multfoje helpis nian esploran laboron. Post la ricevo de la kritikoj sekvas redaktado de la kontrolita, tralaborita prova numero. La eldonnombron decidis la kompilantoj laŭ la proponoj de niaj ekspertoj-inspektoroj. Por kovri la eldonkoston ni povos uzi la Bibliografian fondaĵon Luis Hernández Yzal ĉe UEA.

Por aperigi vere detalan bibliografion ni proponas ankoraŭ kelkajn jarojn da esplorado, ja nur la trastudado de la periodaĵoj troveblaj en mia propra hejma biblioteko bezonas ĉ. 18 monatojn.

Laŭ niaj planoj la subtitolo de la dua volumo estos **"In Memoriam Ramon Molera Pedrals"**. En ĝi estos listigitaj tiuj nacilingvaj organoj, en kiuj aperis rubrikoj, kronikoj, resumoj, aŭ kursoj, krome la eldonloka indekso kaj indekso de kontribuantoj (kun ĉ. 25-30 mil nomoj) de la unua volumo. La atendebla amplekso estos ĉ. 800-900 paĝoj. La laborekzempleron de la dua volumo laŭ niaj planoj aperos diske ĝis la UK en 2010. En niaj sliparoj nuntempe troveblas pli ol 6 mil gazetotitoloj.